

Date: 15th August-2026

O'ZBEKISTONNING UCHINCHI RENESSANS SARI TARAQQIYOT BOSQICHLARI

Hakimov Ahmad Otabek o'g'li

Nizomiy nomidagi o'zmpu tarix fakulteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonning Uchinchi Renessans sari taraqqiyot bosqichlari tarixiy, siyosiy, ijtimoiy va ma'naviy nuqtai nazardan ilmiy tahlil qilinadi. Renessans tushunchasining mohiyati, Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlarining bugungi taraqqiyot bilan uzviy bog'liqligi ochib beriladi. Shuningdek, Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning Uchinchi Renessans g'oyasi bilan uyg'unligi, ta'lim, ilm-fan, innovatsiyalar, yoshlar siyosati, ma'naviy yuksalish hamda fuqarolik jamiyatini rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi. Muallif Uchinchi Renessansni faqat iqtisodiy yoki siyosiy taraqqiyot emas, balki inson kapitali, ilmiy tafakkur va milliy o'zlikni uyg'unlashtiruvchi keng qamrovli sivilizatsion jarayon sifatida talqin etadi.

Kalit so'zlar: Uchinchi Renessans, Yangi O'zbekiston, taraqqiyot, ma'naviyat, ilm-fan, ta'lim, innovatsiya, inson kapitali, milliy g'oya, fuqarolik jamiyati, yoshlar siyosati.

Har bir xalq tarixida shunday davrlar bo'ladiki, u nafaqat bugungi hayotni, balki kelajak avlodlar taqdirini ham belgilab beradi. Bunday davrlar oddiy islohotlar yoki iqtisodiy o'sish bosqichlari emas, balki jamiyat tafakkurining yangilanishi, ilm-fan va ma'naviyatning yuksalishi, inson qadrining ustuvor qadriyatga aylanishi bilan ajralib turadi. Jahon tarixida bunday ulkan uyg'onish jarayonlari Renessans nomi bilan mashhur. Renessans – bu shunchaki tarixiy atama emas. U inson tafakkurining qayta uyg'onishi, ilmning jaholat ustidan g'alabasi, bunyodkorlikning vayronkorlikdan ustun kelishi, kelajakka bo'lgan ishonchning mustahkamlanishidir. Har qanday Renessansning markazida inson turadi. Zero, jamiyatni binolar emas, insonning tafakkuri, ma'naviyati va ilmiy salohiyati yuksaltiradi. O'zbekiston zamini qadimdan buyuk tamaddunlar chorrahasi bo'lib kelgan. Aynan shu zaminda Muhammad al-Xorazmiy, Ahmad al-Farg'oniy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Imom Buxoriy, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy kabi daholar voyaga yetgan. Ularning ilmiy va ma'naviy merosi nafaqat Sharq, balki butun jahon sivilizatsiyasi rivojiga ulkan hissa qo'shgan. Shu bois bugungi O'zbekiston taraqqiyotini tarixiy ildizlardan ajratib tasavvur etib bo'lmaydi. Bugungi globallashuv sharoitida davlatlarning qudrati tabiiy boyliklari bilan emas, balki inson kapitali, ilm-fan salohiyati va innovatsion rivojlanish darajasi bilan belgilanmoqda. Shu jihatdan qaralganda, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarning bosh maqsadi ham iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilash bilangina cheklanmaydi. Asosiy maqsad – bilimli, tashabbuskor, vatanparvar va raqobatbardosh insonlarni tarbiyalash orqali taraqqiyotning yangi bosqichiga ko'tarilishdir. So'nggi yillarda mamlakatimizda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, ilm-fan va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, yoshlarning intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish, davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, inson qadrini ulug'lash hamda

Date: 15th August-2026

qonun ustuvorligini ta'minlash borasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu o'zgarishlarning barchasi yagona strategik maqsad – Uchinchi Renessans poydevorini barpo etish g'oyasi bilan chambarchas bog'liq. Uchinchi Renessans tushunchasi bugungi kunda nafaqat siyosiy shior, balki mamlakat taraqqiyotining ilmiy-falsafiy konsepsiyasiga aylanib bormoqda. Mazkur g'oya ajdodlarimiz yaratgan buyuk ilmiy va ma'naviy merosni zamonaviy texnologiyalar, innovatsiyalar va demokratik qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Bunda tarixiy xotira kelajak taraqqiyotining tayanchiga, milliy qadriyatlar esa zamonaviy rivojlanishning ma'naviy asosiga aylanadi. Shu bilan birga, Uchinchi Renessansni bunyod etish faqat davlatning vazifasi emas. Bu – butun jamiyatning, har bir fuqaroning, ayniqsa, yosh avlodning mas'uliyatidir. Zero, yangi uyg'onish davri avvalo inson qalbida boshlanadi. Ilmga intilish, halol mehnat, vatanparvarlik, ma'naviy poklik va yangicha tafakkur uyg'onishning eng muhim mezonlaridir. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi O'zbekistonning Uchinchi Renessans sari taraqqiyot bosqichlarini tarixiy va zamonaviy jarayonlar kesimida tahlil qilish, ushbu g'oyaning ilmiy-amaliy mohiyatini ochib berish hamda uning ta'lim, ilm-fan, ma'naviyat va jamiyat rivojida strategik ahamiyatini yoritishdan iborat. Insoniyat taraqqiyoti tarixiga nazar tashlar ekanmiz, buyuk sivilizatsiyalar va qudratli davlatlarning yuksalishi tasodifiy hodisa emasligini anglaymiz. Ularning ravnaqi zamirida ilm-fan, tafakkur, ma'rifat va bunyodkorlik g'oyalari mujassam bo'lgan. Tarixda ana shunday ulug' uyg'onish davrlari "Renessans" nomi bilan e'tirof etiladi. Renessans — bu shunchaki tarixiy atama emas, balki jamiyatning fikrlash tarzini o'zgartiradigan, ilmni qadrlaydigan, insonni taraqqiyotning bosh omili sifatida ko'radigan yuksak sivilizatsion bosqichdir. U xalqning o'z tarixiga qayta nazar tashlashi, boy ilmiy va ma'naviy merosini yangicha tafakkur asosida rivojlantirishi hamda kelajakni bunyod etishga bo'lgan qat'iy ishonchini ifodalaydi. Shu bois Renessansni faqat ma'lum bir tarixiy davr bilan bog'lash emas, balki insoniyat tafakkurining doimiy yangilanish jarayoni sifatida talqin qilish maqsadga muvofiqdir.

Har qanday uyg'onishning markazida inson turadi. Chunki jamiyatni taraqqiyot sari yetaklaydigan kuch tabiiy boyliklar emas, balki ilmiy, tafakkuri keng, Vatanga sadoqatli va mas'uliyatni his qiladigan insonlardir. Davlatlar qo'shinlarining ko'pligi yoki yer osti boyliklarining mo'lligi bilan emas, balki ilmiy salohiyati, intellektual imkoniyatlari va inson kapitali bilan qudratli bo'ladi. Shuning uchun ham tarix sahifalarida nomi qolgan buyuk davlatlar, avvalo, ilm-fan va ma'rifatni yuksak qadrlagan jamiyatlar bo'lgan. Markaziy Osiyo hududi qadim zamonlardan buyon jahon tamaddunining eng muhim markazlaridan biri hisoblanadi. Buyuk Ipak yo'li orqali Sharq va G'arbni bog'lagan ushbu zamin nafaqat savdo, balki ilm-fan va madaniyat almashinuvining ham markaziga aylangan. IX–XII asrlarga kelib Movarounnahr va Xuroson hududlarida yuz bergan ulkan ilmiy va madaniy yuksalish tarixda Birinchi Sharq Renessansi sifatida e'tirof etildi. Aynan shu davrda Buxoro, Samarqand, Xorazm, Farg'ona va Termiz kabi shaharlarda ilm maskanlari barpo etildi, kutubxonalar bunyod qilindi, madrasalar faoliyat ko'rsatdi, yuzlab olimlar va mutafakkirlar yetishib chiqdi. Muhammad al-Xorazmiy matematika fanida algebra asoslarini yaratib, bugungi zamonaviy axborot texnologiyalarining nazariy

Date: 15th August-2026

poydevorini qo'ydi. Ahmad al-Farg'oniy astronomiya sohasida amalga oshirgan ilmiy tadqiqotlari bilan dunyo ilm-fani rivojiga ulkan hissa qo'shdi. Abu Rayhon Beruniy geodeziya, geografiya, mineralogiya va tarix fanlarida o'z davridan bir necha asr ilgari ketgan ilmiy xulosalarni ilgari surdi. Abu Ali ibn Sino esa tibbiyot ilmini mutlaqo yangi bosqichga olib chiqdi. Uning "Tib qonunlari" asari asrlar davomida Sharq va G'arb universitetlarida asosiy darslik sifatida foydalanilgan. Bu allomalarning ilmiy merosi bugungi kunda ham o'z qadrini yo'qotgani yo'q. Aksincha, zamonaviy fan rivojida ularning qarashlari muhim metodologik asoslardan biri bo'lib qolmoqda. Tarixning keyingi bosqichida Amir Temur asos solgan markazlashgan davlat va Temuriylar davri yana bir ulkan uyg'onish davrini boshlab berdi. XIV–XV asrlar tarixda Ikkinchi Sharq Renessansi sifatida e'tirof etiladi. Bu davr ilm-fan, adabiyot, me'morchilik va san'atning yuksak rivojlanishi bilan ajralib turadi. Amir Temur davlatni qudratli qilishning eng muhim sharti ilm ahlini qadrlash, adolatni qaror toptirish va bunyodkorlikni qo'llab-quvvatlash ekanini chuqur anglagan edi. Shu sababli Samarqand qisqa vaqt ichida dunyoning eng yirik ilmiy va madaniy markazlaridan biriga aylandi. Mirzo Ulug'bek bunyod ettirgan rasadxona o'sha davr astronomiyasining eng mukammal ilmiy markazi bo'ldi. Uning "Ziji Jadidi Ko'ragoniy" asari bir necha asr davomida Yevropa olimlari uchun ham muhim manba vazifasini bajardi. Alisher Navoiy esa turkiy adabiyotni yangi bosqichga olib chiqib, ilm-ma'rifat, insonparvarlik va komillik g'oyalarini o'z ijodining bosh mezoniga aylantirdi. Kamoliddin Behzod tasviriy san'atning yangi maktabiga asos soldi. Husayn Boyqaro hukmronligi davrida esa ilm-fan va madaniyat davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlari bugungi O'zbekiston uchun shunchaki tarixiy faxr emas. Ular zamonaviy taraqqiyotning mustahkam ma'naviy va ilmiy poydevori hisoblanadi. Chunki buyuk ajdodlarimiz bizga ulkan moddiy boyliklardan ko'ra qimmatliroq meros – ilmga cheksiz hurmat, tafakkur erkinligi, bunyodkorlik ruhi va Vatanga sadoqat tuyg'usini qoldirdilar. Ana shu qadriyatlar bugungi Uchinchi Renessans g'oyasining ham asosini tashkil etmoqda. Bugungi dunyo keskin raqobat maydoniga aylangan. Endilikda davlatlarning nufuzi tabiiy resurslari bilan emas, balki ilmiy salohiyati, innovatsion iqtisodiyoti, zamonaviy texnologiyalari va inson kapitalining sifati bilan belgilanmoqda. Shu bois O'zbekiston oldida turgan eng muhim vazifa tarixiy merosni e'zozlash bilan bir qatorda uni zamonaviy taraqqiyot talablari bilan uyg'unlashtirishdan iboratdir. Aynan mana shu ehtiyoj Uchinchi Renessans g'oyasining vujudga kelishiga asos bo'ldi. Bu g'oya ajdodlarimizning ilmiy-ma'naviy merosini XXI asrning innovatsion rivojlanish tamoyillari bilan uyg'unlashtirgan holda yangi taraqqiyot modelini yaratishni nazarda tutadi. Shu ma'noda Uchinchi Renessans oddiy shior emas. U jamiyat tafakkurini yangilashga, ilm-fan va ta'limni rivojlantirishga, yoshlarning intellektual salohiyatini yuksaltirishga, ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlashga hamda raqobatbardosh davlatni barpo etishga qaratilgan uzoq muddatli strategik maqsaddir. Yangi O'zbekistonni bunyod etish yo'lida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar aynan mana shu g'oyaning amaliy ifodasidir. Uchinchi Renessans sari odimlayotgan O'zbekiston bugungi kunda o'z taraqqiyot modelini faqat iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari bilan emas, balki inson kapitalini rivojlantirish, ilm-fan va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash,

Date: 15th August-2026

ma'naviy yuksalishni ta'minlash hamda adolatli fuqarolik jamiyatini barpo etish orqali namoyon etmoqda. Bu yo'lda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yoshlarning sifatli bilim olishi uchun zamonaviy sharoitlar yaratish, ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirish, raqamli texnologiyalarni hayotning barcha jabhalariga joriy etish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Biroq har qanday ulkan maqsad singari Uchinchi Renessansni barpo etish yo'lida ham ayrim muammolar mavjud. Ayrim hududlarda ta'lim sifati va moddiy-texnik bazaning bir xil darajada emasligi, ilmiy tadqiqotlarning amaliyot bilan integratsiyasini kuchaytirish zarurati, xorijiy tillarni mukammal egallagan va zamonaviy texnologiyalar bilan ishlay oladigan malakali kadrlar sonini yanada oshirish ehtiyoji shular jumlasidandir. Shuningdek, globallashuv jarayonida turli mafkuraviy tahdidlar, axborot xurujlari va ommaviy madaniyatning salbiy ta'siri yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlashni yanada dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun, avvalo, ta'lim, fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi uzviy hamkorlikni yanada mustahkamlash lozim. Ilmiy tadqiqotlar jamiyat ehtiyojlari bilan uyg'unlashgan taqdirdagina ular amaliy qiymat kasb etadi. Shu bilan birga, maktabdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarda tanqidiy va kreativ fikrlashni rivojlantirish, kitobxonlik madaniyatini yuksaltirish, ilmiy izlanishga qiziqishni kuchaytirish va yoshlarning innovatsion tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda dunyo mamlakatlari o'rtasidagi raqobat tabiiy boyliklar uchun emas, balki ilm, texnologiya va intellektual salohiyat uchun kechmoqda. Demak, O'zbekistonning kelajakdagi taraqqiyoti ham, eng avvalo, bilimli, vatanparvar, tashabbuskor va yuksak ma'naviyatli insonlarni tarbiyalash bilan chambarchas bog'liqdir. Ajdodlarimiz yaratgan buyuk ilmiy va madaniy meros biz uchun faxrlanish manbaigina emas, balki yangi yutuqlar sari dadil odimlashga undovchi kuchdir. Ularning ilmga bo'lgan cheksiz muhabbati, izlanishlari va bunyodkorlik ruhi bugungi avlod uchun ibrat maktabi bo'lib xizmat qilishi lozim. Uchinchi Renessansni bunyod etish faqat davlat idoralari yoki ta'lim muassasalarining vazifasi emas. Bu jarayonda jamiyatning har bir a'zosi o'zining fuqarolik mas'uliyatini chuqur his etishi zarur. O'qituvchi bilim beradi, olim yangi g'oya yaratadi, tadbirkor iqtisodiyotni rivojlantiradi, ishchi halol mehnati bilan bunyodkorlikka hissa qo'shadi, yoshlar esa ilm olish va o'z ustida ishlash orqali mamlakatning ertangi kunini yaratadi. Ana shunday umumxalq harakati natijasidagina Uchinchi Renessans g'oyasi hayotiy haqiqatga aylanadi. Tarix shuni ko'rsatadiki, buyuk uyg'onishlar hech qachon qisqa vaqt ichida yuz bermagan. Ular uzoq yillik izlanish, fidokorona mehnat, qat'iy siyosiy iroda va xalqning birdamligi natijasida vujudga kelgan. Shu bois bugungi islohotlarning natijasi nafaqat bugungi avlod, balki kelajak avlodlar hayotida ham o'z aksini topadi. Demak, har birimiz bugun qilayotgan mehnatimiz bilan ertangi O'zbekiston qiyofasini yaratmoqdamiz.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonning Uchinchi Renessans sari taraqqiyot bosqichlari tarixiy meros va zamonaviy islohotlarning uzviy uyg'unligiga asoslangan yangi rivojlanish modelini namoyon etmoqda. Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlarida yaratilgan ulkan ilmiy-ma'rifiy meros bugungi taraqqiyot uchun mustahkam poydevor

Date: 15th August-2026

bo'lib xizmat qilayotgan bo'lsa, Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu tarixiy an'analarni zamonaviy davr talablari bilan uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda. Uchinchi Renessansning muvaffaqiyati, eng avvalo, inson kapitaliga investitsiya kiritish, ta'lim va ilm-fanni rivojlantirish, innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish, ma'naviy qadriyatlarni asrash va fuqarolik mas'uliyatini kuchaytirish bilan chambarchas bog'liqdir. Zero, taraqqiyotning haqiqiy mezoni bunyod etilgan inshootlar yoki iqtisodiy ko'rsatkichlar emas, balki erkin fikrlaydigan, yuksak ma'naviyatli, bilimli va Vatan ravnaqi uchun mas'uliyatni his etadigan insonlarni voyaga yetkazishdir. Shunday ekan, Uchinchi Renessans – bu shunchaki tarixiy tushuncha yoki siyosiy g'oya emas. U xalqning o'z kuchiga bo'lgan ishonchi, ilmga tayangan taraqqiyot falsafasi va buyuk kelajakni bunyod etishga qaratilgan umummilliy harakatdir. Ajdodlarimizning boy merosi bizga ilhom, bugungi islohotlar esa imkoniyat yaratmoqda. Endi ushbu imkoniyatlarni yuksak natijalarga aylantirish har bir fuqaroning, ayniqsa, yosh avlodning bilimga intilishi, halol mehnati va Vatanga sadoqatiga bog'liq. Buyuk Renessanslar tarixni yaratgan bo'lsa, Uchinchi Renessans kelajakni yaratadi. Kelajak esa tayyor holda berilmaydi — u ilm bilan bunyod etiladi, ma'naviyat bilan yuksaladi va Vatanga muhabbat bilan abadiylashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida PF–60-son Farmon. 2022-yil 28-yanvar.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida PF–4947-son Farmon. 2017-yil 7-fevral.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2021.
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: "O'zbekiston", 2016.
5. Temur A. Temur tuzuklari. – Toshkent: "Sharq", 2019.

